

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В.В. СОПКО,
д.е.н., доцент, Університет банківської справи Національного банку України,
С.В. АНДРОС,
к.е.н., Університет банківської справи Національного банку України

Інноваційний статус міжнародної конкурентоспроможності регіонів Європейського Союзу

Здійснюється статистичний аналіз інноваційного потенціалу країн Європейського Союзу. Досліджуються індикатори інноваційної діяльності Європейського інноваційного табло. Аналізується вплив основних індикаторів на показник міжнародної конкурентоспроможності регіонів.

Осуществляется статистический анализ инновационного потенциала стран Европейского союза. Исследуются индикаторы инновационной деятельности Европейского инновационного табло. Анализируется влияние основных индикаторов на показатель международной конкурентоспособности регионов.

The statistical analysis of innovative potential of countries of European Union is carried out. The indicators of innovative activity of the European innovative board are probed. Influence of basic indicators is analysed on the index of international competitiveness of regions.

Згідно з Лісабонською стратегією Європейського Союзу (ЄС) наш континент має стати лідером у побудові сучасної світової економіки. Україна прагне побудувати громадянське суспільство та зайняти конкурентоспроможну позицію на міжнародній арені. Інноваційний розвиток є важливим елементом інтеграції країни у євроатлантичні структури. В просторовій сфері інноваційної діяльності економіки України вагоме місце займають регіони. Без ефективного і стабільного розвит-

ку кожного її регіону, забезпечення їх конкурентоспроможності не лише як локальних адміністративних одиниць, а й самостійних суб'єктів міжнародного ринку входування України до спільноти розвинених демократичних країн світу є досить проблематичним.

Постановка проблеми. Регіони України характеризуються високою диференціацією рівнів розвитку. З одного боку, вони виконують значну частину роботи з реалізації державної інноваційної політики, а з іншого – регіональний рівень влади зацікавлений в успішному впровадженні інноваційних технологій у виробництво і соціальну сферу. З огляду на те, що річні дані збираються за обмеженою кількістю показників, і це, на наш погляд, не є достатньою передумовою для прийняття рішень стосовно інноваційної політики окремого регіону, виникає необхідність у поглибленому дослідженні інноваційного розвитку регіонів ЄС та України.

Крім того, слід зазначити, що інноваційні дослідження містять акценти, які є специфічними для певних країн, і водночас вони є актуальними для різних країн ЄС. Додамо до сказаного, що не виключається можливість введення окремих показників, які притаманні даному регіону країни з урахуванням специфіки їх інноваційної діяльності. Саме цією проблемою обумовлюється необхідність подальшого удосконалення системи оцінки та процедур порівняльного аналі-

зу у сфері інноваційної діяльності, а також впровадження відповідних індикаторів у практику державного управління.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. В основу наукового пошуку покладено результати досліджень науковців, які займаються проблемами міжнародної регіональної конкурентоспроможності у сфері інноваційної діяльності [1–8]. У наукових роботах Роберта Хаггінса, Біла Девіса, Хіро Ісуші, Т'єрі Гейгера, Маргарет Дрзенік Хану розглянуті методики, що використовуються окремими країнами світу для визначення міжнародної конкурентоспроможності регіонів, висвітлені основні індикатори для оцінки конкурентних переваг регіонів як у межах країни, так і на міжнародному рівні. Разом із тим ґрунтовного дослідження потребують підходи, спрямовані на використання похідних показників для оцінки окремих аспектів діяльності у науковій та інноваційній сферах. Зазначене стосується насамперед порівняльної оцінки структури витрат на НДДКР у різних країнах світу. Вважаємо, що використання похідних показників дасть змогу комплексно оцінити слабкі та сильні сторони інноваційної діяльності регіонів України.

Мета статті – комплексний аналіз інноваційного фактора як інструмента нарощення міжнародної регіональної конкурентоспроможності.

Завдання дослідження:

- проаналізувати інноваційний потенціал країн Європейського Союзу;
- дослідити індикатори інноваційної діяльності Європейського інноваційного табло;
- визначити вплив основних індикаторів на показник міжнародної конкурентоспроможності регіонів
- розглянути використання методик оцінки міжнародної регіональної конкурентоспроможності;
- визначити вплив інноваційного фактору на підвищення міжнародної конкурентоспроможності регіонів країн.

Виклад основного матеріалу. Особливості соціально-економічного розвитку України, визначений курс на європейську інтеграцію висувають нові вимоги до інновацій. Змінюються їх завдання, поглиблюються вимоги до збору та узагальнення статистичних даних, розширюється коло користувачів, постає питання щодо задоволення потреб в інформації не лише органів державного управління, а й підприємців, аналітиків, громадськості, міжнародного співтовариства. Показники, що визначають стан національної науки, мають стати базовими для моніторингу, оцінки й аналізу результатів інноваційної діяльності, а також її впливу на розвиток регіонів країни. Крім того, вони мають відповідати світовим стандартам, що дозволить здійснювати міжнародні порівняння. Вважаємо, що зміни у сфері інноваційного розвитку, слід розглядати насамперед в контексті загальних завдань і напрямів реформування державної статистичної системи в цілому.

У країнах ЄС вирішення даної проблеми досягається шляхом систематичного проведення інноваційних обстежень, які є важливим доповненням до процедур збору та обробки ін-

формації про інноваційну діяльність. У світовій практиці загально визнаною є методика оцінки регіонального інноваційного розвитку (Regional Innovation Performances), розроблена експертами Європейської Комісії як складова загального Європейського інноваційного табло (European Innovation Scoreboard). Згідно з цією методикою формується Регіональне інноваційне табло (PIT) з використанням наступних 7 основних індикаторів: людські ресурси, задіяні у науці та технологіях; навчання упродовж усього життя; кількість працівників у середніх та високотехнологічних секторах; кількість працівників у сфері надання високотехнологічних послуг; державні витрати на здійснення науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок (НДДКР); витрати бізнесу на НДДКР; загальна кількість використаних патентів [9, с. 5].

На основі перелічених показників розраховується Загальний виведений індекс інноваційності регіонів або ЗВІІР (Revealed Regional Summary Innovation Index). Цей індекс дає змогу визначити найбільш інноваційно розвинені регіони як на рівні певної країни-учасниці, так і на рівні ЄС. ЗВІІР розраховують як середнє арифметичне двох індексів: Загального національного індексу інноваційності регіонів або ЗНІІР (Regional National Summary Innovation Index) та Загального індексу інноваційності регіонів або ЗІІР (Regional Summary Innovation Index).

За допомогою ЗНІІР, що розраховується на базі даних національної статистики як середньозважена арифметична, в межах певної країни виокремлюють найбільш інноваційно розвинені регіони:

$$ЗНІІР_{jk} = \sum_{j=1}^m x_{ijk}^n, \text{ де } x_{ijk}^n = \frac{x_{ijk} - \min(x_{ijk})}{\max(x_{ijk}) - \min(x_{ijk})}, \quad (1)$$

ЗІІР на відміну від ЗНІІР дозволяє виокремити регіони-лідери інноваційного розвитку серед усіх країн-учасниць ЄС, і розраховується він з використанням статистичних даних Європейської Комісії:

$$ЗІІР_{jk} = \sum_{j=1}^m x_{ijk}^{cu}, \text{ де } x_{ijk}^{cu} = \frac{x_{ijk} - \min(x_{ij})}{\max(x_{ij}) - \min(x_{ij})}. \quad (2)$$

де x_{ijk} – значення індикатора i для регіону j в країні k ; m – кількість індикаторів, для яких відомі статистичні дані за регіонами [10, с. 3–4].

Оцінка регіонального інноваційного розвитку, виконана на основі Загального виведеного індексу інноваційності регіонів, наведена в табл. 1. Ранг кожної країни визначено з розрахунку середнього значення інноваційного розвитку. Для кожної країни визначено найкраще інноваційно розвинутий регіон. Для Швеції – це «Стокгольм». Найслабкіше інноваційно розвинутий регіон Греції – це «Нотіо Айгайо».

За результатами проведеного аналізу (табл. 1) Загальний виведений індекс інноваційності регіонів більшості регіонів країн – учасниць ЄС перевищує аналогічні показники не лише за окремою країною, а й загалом по ЄС. Зазначене свідчить про те, що інноваційні можливості країни-учасниці ЄС

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Таблиця 1. Регіональний інноваційний розвиток провідних країн-учасниць Європейського Союзу, 2008 рік

Країна	Найкраще розвинуті регіони	Найслабкіше розвинуті регіони
Греція	Аттікі (0,51)	Нотіо Айгайо (0,06)
Португалія	Лісбоа (0,47)	Автономний регіон Мадейра (0,11)
Польща	Мазовікі (0,56)	Подкарпакі (0,24)
Словаччина	Братиславський край (0,69)	Вігодне Словенско (0,19)
Іспанія	Мадрид (0,66)	Ільєс Бальєрс (0,19)
Угорщина	Козеп-Магіарорзаг (0,63)	Дел-Алфорд (0,28)
Чехія	Прага (0,73)	Северозапад (0,15)
Італія	Лазьйо (0,59)	Калабрія (0,22)
Австрія	Відень (0,7)	Бургленд (0,31)
Франція	Іль-де-Франс (0,78)	Корсе (0,29)
Бельгія	Влаамс Гвест (0,63)	Регіон Валлоне (0,51)
Нідерланди	Нурд-Брамант (0,71)	Фрісленд (0,37)
Німеччина	Обербаєрн (0,81)	Дессау (0,31)
Великобританія	Південний Схід (0,75)	Північна Ірландія (0,44)
Фінляндія	Етела-Суомі (0,82)	Еленд (0,31)
Швеція	Стокгольм (0,92)	Мелерста Норрленд (0,52)

* Складено авторами на основі [9, 10].

сконцентровані у найбільш розвинутих регіонах, зокрема, для Швеції такими регіонами є Стокгольм, Вастсверідж, Сідсверідж, Остра Меллансверідж; для Німеччини – Обербаєрн (DE), Карлсруе (DE), Штутгарт (DE), Брауншвейг (DE).

Розглянемо вклад кожного індикатора регіонального інноваційного розвитку у Загальний виведений індекс інноваційності регіонів для найбільш розвинутих регіонів провідних країн ЄС (табл. 2).

Аналіз даних, представлених на рисунку, дає змогу визначити слабкі та сильні сторони кожного регіону ЄС. Зокрема, Стокгольм – це найбільш розвинений район не тільки Швеції, а й загалом ЄС, але відносно слабкий за показниками кількості працівників, зайнятих у середніх та високотехнологічних секторах. Зауважимо, що не визначено показники за

таким індикатором, як державні витрати на НДДКР, хоча, працівники, зайняті у високотехнологічних послугах, є сильною стороною даного регіону [9, с. 8–9].

Вважаємо необхідним при аналізі інноваційного розвитку регіонів ЄС розглянути регіональні кластери, що існують у межах даного інтеграційного об'єднання.

Основні характеристики шести регіональних кластерів, отриманих у процесі аналізу на базі перерахованих вище регіональних індикаторів, представлені у табл. 3.

Кластерний розподіл за країнами наведено у табл. 4.

Для більш ґрунтовного дослідження пропонується кожен кластер проаналізувати окремо. Так, до кластеру Б входить 56 регіонів ЄС. Даний кластер характеризується низькою часткою населення, зайнятого у високотехнологічних секто-

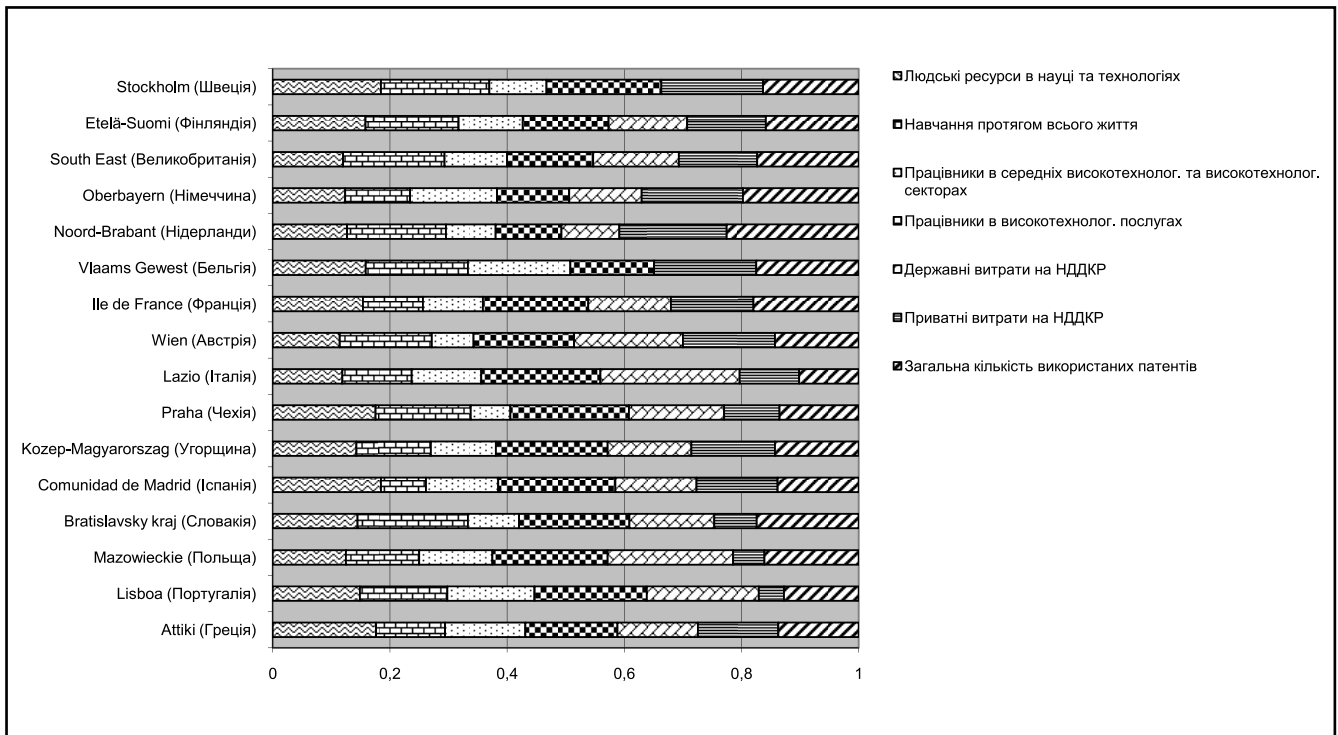
Таблиця 2. Вклад кожного індикатора у Загальний виведений індекс інноваційності регіонів, 2008 рік

Найкраще розвинутий регіон	Людські ресурси у науці й технологіях	Навчання упродовж усього життя	Працівники у середніх та високотехнологічних секторах	Працівники у сфері високотехнологічних послуг	Державні витрати на НДДКР	Витрати бізнесу на НДДКР	Загальна кількість використаних патентів
Аттікі (Греція)	0,09	0,06	0,07	0,08	0,07	0,07	0,07
Лісбоа (Португалія)	0,07	0,07	0,07	0,09	0,09	0,02	0,06
Мазовікі (Польща)	0,07	0,07	0,07	0,11	0,12	0,03	0,09
Братиславський край (Словаччина)	0,1	0,13	0,06	0,13	0,1	0,05	0,12
Мадрид (Іспанія)	0,12	0,05	0,08	0,13	0,09	0,09	0,09
Козеп-Магіарорзаг (Угорщина)	0,09	0,08	0,07	0,12	0,09	0,07	0,09
Прага (Чехія)	0,13	0,12	0,05	0,15	0,12	0,07	0,1
Лазьйо (Італія)	0,07	0,07	0,07	0,12	0,14	0,06	0,06
Відень (Австрія)	0,08	0,11	0,05	0,12	0,13	0,11	0,1
Іль-де-Франс (Франція)	0,12	0,08	0,08	0,14	0,1	0,11	0,14
Влаамс Гвест (Бельгія)	0,1	0,11	0,11	0,09	0	0,11	0,11
Нурд-Брамант (Нідерланди)	0,09	0,12	0,06	0,08	0,07	0,13	0,16
Обербаєрн (Німеччина)	0,1	0,09	0,12	0,1	0,1	0,14	0,16
Південний Схід (Великобританія)	0,09	0,13	0,08	0,11	0,11	0,1	0,13
Етела-Суомі (Фінляндія)	0,13	0,13	0,09	0,12	0,11	0,11	0,13
Стокгольм (Швеція)	0,17	0,17	0,09	0,18	0	0,16	0,15

Таблиця 3. Кластерні характеристики для кожного регіонального індикатора

	Кластер 6	Кластер 5	Кластер 4	Кластер 3	Високотехнологічний кластер 1	Високотехнологічний кластер 1
Кількість регіонів	56	65	28	16	3	3
1. Навчання упродовж життя	39	67	212	108	228	108
2. Зайняті у середніх та високотехнологічних секторах	46	113	85	149	81	192
3. Зайняті у сфері високотехнологічних послуг	47	85	106	124	202	117
4. Державні витрати на НДДКР	58	75	103	179	160	90
5. Витрати бізнесу на НДДКР	19	64	82	195	265	268
6. Патенти	16	90	85	217	337	489

* Складено на основі [10] та даних European Cluster Observatory.

Вклад індикаторів у Загальний виведений індекс інноваційності регіонів, 2008 рік

Таблиця 4. Кластерний розподіл за країною

	Кластер 6	Кластер 5	Кластер 4	Кластер 3	Високотехнологічний кластер 1	Високотехнологічний кластер 1
Кількість регіонів	56	65	28	16	3	3
Австрія	1	8				
Бельгія		2	1			
Німеччина		28		10		2
Греція	13					
Іспанія	12	3	2			
Фінляндія		1	3	1	1	
Франція	9	11		2		
Ірландія		2				
Італія	14	6				
Нідерланди		4	6	1		1
Португалія	7					
Швеція			4	2	2	
Великобританія			12			

* Складено на основі [10] та даних European Cluster Observatory.

Таблиця 5. Рівень доходу за кластером

	Кластер 6	Кластер 5	Кластер 4	Кластер 3	Високотехнологічний кластер 1	Високотехнологічний кластер 1
Кількість регіонів	56	65	28	16	3	3
Низький рівень доходу	39	9		1		
Нижче середнього рівень доходу	10	11	5	1		
Середній рівень доходу	5	32	10	6		
Нижче високого рівень доходу	1	8	7	4	1	1
Високий рівень доходу	1	5	6	4	2	2

рах, низькими витратами приватного бізнесу на НДДКР, низьким рівнем розвитку освіти.

Варто підкреслити, що в межах кластеру 6 майже не спостерігається розвитку патентної діяльності. Більшість його регіонів знаходяться в країнах Південної Європи та Франції. Зазначені регіони мають низький чи вище низького рівень доходу (табл. 5).

Винятком є лише регіони Трентіно–Алто Адіге (Італія) (має нижче високого рівень доходу) та Зальцбург (Австрія) (має високий рівень доходу) [10, с. 16–18]. Результати проведеного аналізу по кластеру 5, до якого належать 65 регіонів показали, що у межах даного кластеру рівень розвитку НДДКР та патентної діяльності є нижчим за середній рівень даного показника у цілому по ЄС. Разом з тим, зазначені регіони мають слабкий рівень розвитку освіти. Такі регіони знаходяться у Німеччині, Франції, Австрії. Рівень доходу регіонів за кластером 5 відзначається як середній чи нижче середнього за винятком п'яти регіонів, що мають високий рівень доходу: Бремен, Гамбург, Дармштадт (Німеччина), Еленд (Фінляндія), Південний та Східний (Великобританія).

Результати аналізу по кластеру 4 показали, що 28 регіонів, які знаходяться в його межах, мають високий рівень розвитку освіти, нижче середнього рівень розвитку НДДКР та патентної діяльності. Більшість регіонів розміщені у Великобританії, Нідерландах з середнім чи нижче середнього рівнем доходу. Лише шість регіонів мають високі доходи: Брюссель (Бельгія), Гронінген, Утрехт і Нурд–Холенд (Нідерланди), Лондон і Південний Схід (Великобританія).

Результати проведеного аналізу по кластеру 3, який включає 16 регіонів, свідчать про високий рівень розвитку НДДКР, патентної діяльності, рівень розвитку освіти та значний рівень зайнятості у середніх високотехнологічних та технологічних секторах. Десять регіонів з 16 кластеру 5 знаходяться у Німеччині, інші – у Фінляндії (1), Франції (2), Нідерландах (1), Швеції (2). Рівень доходу у регіонах – середній і вище середнього, лише Дрезден (Німеччина) – низькодохідний та Флеволенд (Нідерланди) – середньодохідний.

Регіони високотехнологічного кластеру 1 відзначаються кваліфікованими працівниками, вдвічі більшою кількістю зайнятих у сфері високотехнологічних послуг, ніж у сфері середніх високотехнологічних та високотехнологічних секторів. Регіони даного кластеру є у Фінляндії (1), Швеції (2), два з яких (Уусімаа (Фінляндія) і Стокгольм (Швеція)) – з ви-

соким рівнем доходу, один (Сідсверідж (Швеція)) – з середнім рівнем доходу. Останній, кластер 2 – це високотехнологічний кластер, представлений трьома регіонами з найвищим рівнем розвитку патентної діяльності, значною позицією у промисловості та високим рівнем розвитку освіти. Зазначені регіони розташовані у Німеччині (2) і Нідерландах (1). Зокрема, німецькі регіони – високодохідні; нідерландські з доходом середнього рівня [10, с. 16–18]. Отже, 20 регіонів мають високий рівень доходу і лише 4 з них належать до високотехнологічних кластерів 1 і 2. Регіони з середнім і вище середнього рівнем доходу належать до кластерів 4 і 5 (табл. 5). Слід підкреслити, що лідерами регіонального інноваційного розвитку є Стокгольм і Вастверідж у Швеції, Етєла–Суомі у Фінляндії, Обербаєрн, Штутгарт і Карлсрує у Німеччині, Нурд–Брамант у Нідерландах. Інші регіони намагаються досягти високого рівня інноваційного розвитку насаперед через розвиток освіти – лідер Лондон; державним витратам на НДДКР – лідер Флеволенд (Нідерланди).

Висновки

Аналіз індикаторів науково–технічної та інноваційної діяльності Європейського інноваційного табло дали змогу порівняти кожну з країн ЄС і надати оцінку інноваційного розвитку регіонів.

Таким чином, для підвищення міжнародної конкурентоспроможності як регіонів, так і України в цілому, необхідно розробити комплекс стратегічних рішень. Інструменти, які б стимулювали конкурентоспроможність на державному рівні, повинні включати організаційно–інституційні заходи і заходи економічної політики, направлені на створення належної нормативно–правової бази (Національної програми підвищення конкурентоспроможності економіки) з метою визначення пріоритетів зміцнення конкурентоспроможності країни; визначення показників ділової активності: валового регіонального продукту на душу населення, прями іноземні інвестиції, інноваційний розвиток.

Доведено, що реалізація запропонованих заходів можлива лише шляхом створення відповідного інструментарію на регіональному рівні. Підвищення конкурентоспроможності регіонів можна досягти на основі: використання кластерних моделей, ефективність яких підтверджується світовим досвідом; транскордонного співробітництва (єврорегіонів); за рахунок поліпшення людського потенціалу і навколишнього середовища.

Література

1. Антонюк Л.Л. Міжнародна конкурентоспроможність України: теорія та механізм реалізації: монографія / Л. Л.Антонюк. – К.: КНЕУ, 2004. – 275 с.
2. Багрова І.В. Структурні та фактори конкурентоспроможності / І.В. Багрова, О.Г. Нефедова // Вісник економічної науки України. – 2007. – № 1. – С. 11–16.
3. Симонова О.Г. Індикатори міжнародної конкурентоспроможності регіону в контексті інтеграції України в світове господарство / О.Г. Симонова // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. праць. – 2008. – № 4. – С. 157–159.
4. Indicators of International competitiveness: conceptual aspects and evaluation. Martine Durand and Claude Giorno <http://www.oecd.org>
5. European Competitiveness Index 2007–2008. Robert Huggins, Will Davies. – Wales, United Kingdom <http://www.cforic.org>
6. Highlights of The Ukraine Competitiveness Report 2008. Margareta Drzeniek Hanouz, Thierry Geiger. – World Economic Forum, Geneva, Switzerland, 2008 <http://www.feg.org.ua>
7. UK Competitiveness Index 2008. Robert Huggins, Hiro Izushi. – Centre for International Competitiveness <http://www.cforic.org>
8. Regional gross domestic product <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
9. European Regional Innovation Scoreboard 2008: comparative analysis of innovation performance <http://www.proinno-europe.eu>
10. European Innovation Scoreboard 2006: Technical Paper No 3, Regional Innovation Performances, 2006 <http://www.proinno-europe.eu>

Т.В. МАМПОШ,

к.е.н., декан економічного факультету, Тернопільський комерційний інститут

Маркетингові стратегії регіону: поняття, їх види та місце в розвитку регіону

Проаналізовані підходи до визначення місця і ролі стратегій маркетингу у стратегії комплексного соціально-економічного розвитку регіону. Розроблена блок-схема, що пов'язує «широкі стратегії маркетингу», «загальні стратегії розвитку регіону» і стратегію комплексного соціально-економічного розвитку регіону.

Проанализированы подходы к определению места и роли стратегий маркетинга в стратегии комплексного социально-экономического развития региона. Разработана блок-схема, которая связывает «широкие стратегии маркетинга», «общие стратегии развития региона» и стратегию комплексного социально-экономического развития региона.

Going is analysed near a location and role of marketing strategies in strategy of complex socio-economic development of region. Blok-skhemata, which links «wide marketing strategies», «general strategies of development of region» and strategy of complex socio-economic development of region, is developed.

Постановка проблеми. В рамках даної роботи ми розглянемо поняття і види маркетингових стратегій території і визначимо їх місце в загальній стратегії розвитку регіону.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми були закладені в працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених, як Ф.Котлер, А.Дефнер, А.П.Панкрухін, Г.М.Самостроєнко, Н.В.Куденко, В.Д.Немцов, Л.Є.Довгань, З.Є.Шершньова та ін.

Метою статті є розроблення теоретичних положень та методологічних засад формування стратегії маркетингу регіону.

Виклад основного матеріалу. Стратегія нарощення маркетингового потенціалу регіону є основною складовою регіо-

нальної політики і передбачає вибір довготермінових напрямів розвитку регіону. Проте іноді стратегічний курс розвитку регіону суперечить вимогам короткотермінової необхідності, сплотворюється під впливом бажання вирішити локальні завдання, які вимагають швидкого прийняття рішення. Тому всі пропозиції щодо виходу з кризових ситуацій мають бути обґрунтовані з огляду на стратегічну перспективу.

Виступаючи складовою частиною регіональної економічної політики, регіональний маркетинг відрізняється від стандартного своєю спрямованістю на вирішення проблем регіону і його територіальних утворень та включає в себе розробку і реалізацію концепції комплексного розвитку економіки й соціальної сфери території, спрямовану на вирішення її соціально-економічних проблем.

У сучасному механізмі управління регіонами України, на жаль, не визначено місце регіонального маркетингу, хоча він є каталізатором, який підвищує ефективність системи регіонального управління. Розвиток його прийомів і методів особливо актуальний для регіонів, в яких першочергове значення має залучення інвестицій.

Головне завдання стратегічного управління полягає у визначенні пріоритетів подальшого розвитку, ґрунтовному опрацюванні комплексних програм і локальних масштабних заходів, які повинні спиратися на просторово-часові чинники. Це, в свою чергу, вимагає розробки механізму вибору та реалізації стратегії нарощення маркетингового потенціалу регіону.

Більшість дослідників проблем регіонального маркетингу погоджуються з тим, що однією з особливостей регіонального маркетингу є його цільова орієнтація [6]. Як цілі регіонального маркетингу виходячи з його сутності та з врахуванням